

29 ΕΔΟ, ΟΤΟ και ΙΑΤΕ, η ισχύς εν τη ορολογική ενώσει – Η πορεία των όρων προς την ενωσιακή και εθνική νομοθεσία

Χρυσούλα Δουδουλακάκη, Κλειώ Μπενέκου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το τρίπτυχο ΕΔΟ-ΟΤΟ-ΙΑΤΕ αποτελεί το σημαντικότερο τμήμα της φαρέτρας εργαλείων ορολογικής υποστήριξης στην ελληνική γλώσσα που διαθέτουν οι γλωσσικές υπηρεσίες των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων. Στην παρουσίαση φωτίζονται ορισμένες πτυχές των τριών συνιστωσών του τριπτύχου οι οποίες ενδιαφέρουν όλους τους ενασχολούμενους με την ελληνική ορολογία και εξετάζεται κάθε στάδιο της πορείας των όρων προς την ενωσιακή και εθνική νομοθεσία μέσα από χαρακτηριστικά παραδείγματα όρων, ένα από κάθε θεματική ομάδα του Ελληνικού Δικτύου Ορολογίας (ΕΔΟ). Αρχικά, αναφέρεται ο λόγος για τον οποίο οι συγκεκριμένοι όροι προβλημάτισαν τον μεταφραστή, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των λύσεων που προτάθηκαν και οι λόγοι για τους οποίους επιλέχθηκε ή απορρίφθηκε κάθε πρόταση. Δίνεται έμφαση στην κατηγοριοποίηση της επιχειρηματολογίας, ώστε να διαφανεί ότι κάθε συμμετέχων/-ουσα στην ορολογική συζήτηση φωτίζει το θέμα από διαφορετική σκοπιά και να αναδειχθεί ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του ΕΔΟ ως χώρου ελεύθερης ανταλλαγής απόψεων.

Κατόπιν, παρουσιάζεται η διαδικασία τυποποίησης όρων στη διοργανική Ομάδα Τυποποίησης Ορολογίας (ΟΤΟ) και εξηγούνται οι λόγοι για τους οποίους επιλέγεται να τυποποιηθούν ή όχι οι όροι. Τέλος, αναλύεται το τελικό στάδιο της ορολογικής επεξεργασίας, δηλαδή η καταχώριση στο αντίστοιχο δελτίο της πολύγλωσσης διοργανικής βάσης ορολογίας ΙΑΤΕ. Στο σημείο αυτό αναφέρονται ορισμένες πτυχές και στοιχεία της ΙΑΤΕ που δεν είναι επαρκώς γνωστά, ιδίως ο τρόπος αποκωδικοποίησης των δελτίων από τον χρήστη ώστε να αντλούνται τα σωστά συμπεράσματα.

Τέλος, σχολιάζεται η πορεία των όρων προς τα ενωσιακά και εθνικά νομοθετικά κείμενα και τονίζεται η ιδιαίτερη σημασία της συμμετοχής στις θεματικές βικιομάδες ηλεκτρονικής διαβούλευσης και στις λοιπές ορολογικές δραστηριότητες του ΕΔΟ προκειμένου να παραχθεί, τελικά, άρτια ενωσιακή και εθνική νομοθεσία προς όφελος όλων. Εν κατακλείδι, παροτρύνονται οι ενδιαφερόμενοι για την ορολογία να ενστερνιστούν και να μετατρέψουν σε καθημερινή πρακτική το σύνθημα «Ένα μικρό ορολογικό βήμα για μένα, ένα τεράστιο ορολογικό άλμα για την Ευρώπη».

EDO, OTO and IATE: United for Terminology The journey of terms towards EU and national legislation

Chryssoula Doudoulakaki, Klio Benekou

ABSTRACT

The triad of EDO-OTO-IATE is the most important part of the terminological support toolbox at the disposal of the Greek language services within the European Union institutions. The paper discusses certain aspects of this triad that are relevant to everyone interested in Greek terminology and details the milestones of the journey that terms make towards EU and national legislation. Actual examples of terms posted on the Hellenic Network for Terminology (EDO) are presented along with the reason behind the translator's choice to seek help, the characteristics of the suggested solutions, and

clarifications as to why each suggestion was eventually selected or rejected. Emphasis is placed on categorising the various comments submitted with the aim of, on the one hand, demonstrating how each participant makes a meaningful contribution to the progression of the discussion, and, on the other hand, showcasing the EDO as an open platform for constructive dialogue.

Next, the process of standardising EU terms through the interinstitutional Terminology Standardisation Group (OTO) is presented and the rationale behind the decision to standardise (or not) is explained. All roads ultimately lead to IATE, the multilingual terminology database of the EU. Some not so widely known aspects of IATE are discussed, with a view to helping final users make the most of each entry. The last stage of the journey consists in the use of the terms in the EU and national legislative texts. The conclusion drawn is that actively participating in the terminological activities of EDO is highly recommended so that robust European and national legislation is ultimately produced. As the motto goes, “That’s one small step for me, one giant leap for Europe”.

0 Εισαγωγή

Το τρίπτυχο ΕΔΟ-ΟΤΟ-IATE αποτελεί το σημαντικότερο τμήμα της φαρέτρας εργαλείων ορολογικής υποστήριξης στην ελληνική γλώσσα που διαθέτουν οι γλωσσικές υπηρεσίες των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων.

Στο πρώτο, το Ελληνικό Δίκτυο Ορολογίας (ΕΔΟ), με εργαλείο τις θεματικές βικιομάδες του, αναπτύσσεται προβληματισμός γύρω από τους όρους που θέτουν προκλήσεις στους μεταφραστές και τις μεταφράστριες (για την οικονομία της συζήτησης, ως μεταφραστής ή μεταφράστρια νοούνται επίσης οι διερμηνείς, οι γλωσσομαθείς νομικοί και οι χρήστες/-ριες ορολογίας και ορολογικών εργαλείων). Το ΕΔΟ είναι το σημείο συνάντησης των ευρωπαϊκών γλωσσικών υπηρεσιών με τους ενδιαφερόμενους για την ορολογία από Ελλάδα και Κύπρο και έχει συμβουλευτικό χαρακτήρα, δηλαδή εισηγείται όρους.

Στο δεύτερο, τη διοργανική Ομάδα Τυποποίησης Ορολογίας (ΟΤΟ), ορισμένοι από τους όρους που έχουν συζητηθεί στο ΕΔΟ και πολλοί άλλοι που υποβάλλονται απευθείας στη βικιομάδα της ΟΤΟ τυποποιούνται, ώστε να υπάρξει εναρμόνιση στη γλωσσική παραγωγή όλων των οργάνων. Η ΟΤΟ αποτελεί το σημείο συνάντησης όλων των γλωσσικών υπηρεσιών των ευρωπαϊκών οργάνων καθώς συμμετέχουν εκπρόσωποι από 15 διαφορετικές γλωσσικές και γλωσσονομικές υπηρεσίες και οι αποφάσεις της έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα.

Τελικός αποδέκτης των καρπών του ορολογικού προβληματισμού και του ορολογικού συντονισμού είναι η διοργανική βάση όρων IATE (InterActive Terminology for Europe). Εκεί καταχωρίζονται οι όροι στους οποίους καταλήγει η συζήτηση στο ΕΔΟ – όταν καταλήγει – με βαθμό αξιοπιστίας 3, και οι όροι που τυποποιούνται στην ΟΤΟ, με βαθμό αξιοπιστίας 4, τον ανώτερο δηλαδή βαθμό αξιοπιστίας, που συνεπάγεται και υποχρέωση των μεταφραστών να χρησιμοποιούν τον όρο που έχει συναποφασιστεί από όλα τα όργανα. Οι όροι στην IATE συνοδεύονται απαραίτητα από πηγή και ορισμό και/ή συγκεκριμένο με τις πηγές τους, καθώς και θεματικό πεδίο. Τα τρία αυτά στοιχεία (όρος, ορισμός ή συγκεκριμένο και πεδίο) συναποτελούν το δελτίο της IATE και, μόνο όταν συμβουλευτεί κανείς το πλήρες δελτίο, έχει πραγματικά κατανοήσει την έννοια του όρου και μπορεί να τον χρησιμοποιήσει σωστά καθώς ο ίδιος όρος με διαφορετικό πεδίο ή ορισμό μπορεί να σημαίνει κάτι διαφορετικό· αλλά και στο ίδιο δελτίο, δηλαδή με ίδιο πεδίο και ίδιο ορισμό, απαντώνται διαφορετικοί όροι που όμως χρησιμοποιούνται ως συνώνυμοι για τη συγκεκριμένη και μόνο χρήση.

1 Πρώτο στάδιο: ΕΔΟ – Συζήτηση και επιλογή όρων

Πρώτος σταθμός στο ορολογικό ταξίδι είναι η υποβολή ερωτήματος σε μία από τις πέντε θεματικές ομάδες του ΕΔΟ. Στο στάδιο αυτό αναζητείται ο πλέον δόκιμος όρος στα ελληνικά, συνήθως για καινοφανείς όρους ή για όρους για τους οποίους υπάρχουν πολλαπλές αποδόσεις και επικρατεί σύγχυση. Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζεται για κάθε θεματική ομάδα ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα όρου που, μετά τη συζήτηση στη θεματική ομάδα του ΕΔΟ, τυποποιήθηκε από τη διοργανική Ομάδα Τυποποίησης Ορολογίας και καταχωρίστηκε στη διοργανική επίσης βάση όρων IATE.

1.1 Θεματική Ομάδα ΧΗΜΕΙΑ: Δελτίο C-2017-004 – alcohol

Αριθμός σχολιαστών/σχολίων στο ΕΔΟ: 4 (1 από ΕΕ+3 από Ελλάδα/Κύπρο) / 4 σχόλια.

Αιτιολόγηση του ορολογικού αιτήματος: ο όρος χρησιμοποιείται συχνά αμετάφραστος με ελληνική μεταγραφή, ως «αλκοπόπς».

Πορεία της συζήτησης: αρχικά υπήρξε συμφωνία για τον προτεινόμενο όρο «αλκοολούχο αναψυκτικό», ο οποίος και προκρίθηκε τελικά, υποβλήθηκαν όμως και περαιτέρω σχόλια. Σε ένα από τα 4 σχόλια που υποβλήθηκαν δόθηκαν στοιχεία για την οικεία ελληνική νομοθεσία από τα οποία προέκυπτε ότι εκεί ο όρος έχει αποδοθεί ως «χαμηλόβαθμο αλκοολούχο ποτό». Σε άλλο σχόλιο δόθηκαν οι εναλλακτικές ονομασίες σε διάφορες αγγλόφωνες χώρες.

Κατάληξη της συζήτησης:

Η συζήτηση ήταν σύντομη γιατί η απόδοση που προτάθηκε έγινε αποδεκτή από τον μεταφραστή, ενώ απορρίφθηκε ο όρος «χαμηλόβαθμο αλκοολούχο ποτό» με το σκεπτικό ότι

ο αγγλικός όρος ήταν μάλλον δημοσιογραφικού χαρακτήρα και όχι αυστηρά τεχνικός.

Προστιθέμενη αξία της συζήτησης: Στο τέλος της συζήτησης ο μεταφραστής είχε ενημερωθεί για τις νομικές πτυχές του ζητήματος και κατανοήσει την ακριβή φύση του όρου. Επέλεξε, επομένως, όρο πιο συναφή με την έννοια και τον τρόπο χρήσης του πρωτότυπου αγγλικού. Επιτεύχθηκε, δηλαδή, ακριβέστερη απόδοση με βάση το υφολογικό επίπεδο του όρου.

Συμπέρασμα: Το ΕΔΟ προσφέρει **τεκμηρίωση** και **ακρίβεια**.

1.2 Θεματική Ομάδα ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: Δελτίο E-2016-002 – abusive squeeze

Αριθμός σχολιαστών/σχολίων στο ΕΔΟ: 8 (4 από ΕΕ+4 από Ελλάδα/Κύπρο) / 14 σχόλια.

Αιτιολόγηση του ορολογικού αιτήματος: η ύπαρξη πολλών αποδόσεων: *καταχρηστική συμπίεση / καταχρηστική σύσφιγξη / καταχρηστικός στραγγαλισμός*.

Πορεία της συζήτησης: Υπήρξε πλούσια ανταλλαγή απόψεων με 14 σχόλια συνολικά, τόσο για το πρώτο όσο και για το δεύτερο συνθετικό αυτού του αυστηρά οικονομικού (χρηματοπιστωτικού) όρου. Για το πρώτο υπήρξε γενική συμφωνία στη χρήση του όρου *καταχρηστικός* και όχι *αθέμιτος*, με επιχειρήματα ουσιαστικού και πρακτικού χαρακτήρα. Για το δεύτερο συνθετικό, η συζήτηση επικεντρώθηκε σε έναν από τους προτεινόμενους όρους, τη *συμπίεση*, που κρίθηκε δόκιμος, ενώ προτάθηκε και ο *εξαναγκασμός*.

Κατάληξη της συζήτησης: Ενώ η συζήτηση κατέληξε στις προτάσεις «καταχρηστική συμπίεση» και «καταχρηστικός εξαναγκασμός» η μεταφράστρια ενημέρωσε ότι επέλεξε τον όρο «καταχρηστική πίεση» χωρίς να αιτιολογήσει την επιλογή της.

Προστιθέμενη αξία της συζήτησης: Δόθηκαν αναλυτικότερες εξηγήσεις της έννοιας του όρου.

Συμπέρασμα: Το ΕΔΟ προσφέρει **πλουραλισμό** και το **δικαίωμα ελεύθερης επιλογής**.

1.3 Θεματική Ομάδα ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ: Δελτίο N-2018-001– energy poverty

Αριθμός σχολιαστών/σχολίων στο ΕΔΟ: 8 (4 από ΕΕ+4 από Ελλάδα/Κύπρο) / 14 σχόλια.

Αιτιολόγηση του ορολογικού αιτήματος: η ύπαρξη 3 αποδόσεων: *ενεργειακή φτώχεια / ενεργειακή πενία / ενεργειακή ένδεια*.

Πορεία της συζήτησης: Στα 14 σχόλια που υποβλήθηκαν παρουσιάστηκαν υφιστάμενες πηγές όπως η ΕΛΣΤΑΤ και το «Παρατηρητήριο Ενεργειακής Φτώχειας» του Κέντρου Ανανεώσιμων Πηγών και Εξοικονόμησης Ενέργειας και το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής του ιδρύματος Τριανταφυλλίδη, το οποίο αναφέρει τον όρο ως παράδειγμα στο λήμμα *φτώχεια*. Έγινε ειδική μνεία στο παράδοξο ότι στον ελληνικό νόμο ενσωμάτωσης της

οδηγίας 2012/27/ΕΕ στο ελληνικό δίκαιο, η οποία περιλαμβάνει τους όρους *ενεργειακή φτώχεια* και *ενεργειακή ένδεια*, ο Έλληνας νομοθέτης προτίμησε τον όρο *ενεργειακή πενία!* Ίδού η **εξαίρεση που επιβεβαιώνει τον κανόνα**. Σκοπός της παρούσας παρουσίασης είναι να καταδείξει ότι ένας όρος που ξεκινάει το ταξίδι του ταπεινά, από τις βικιομάδες του ΕΔΟ, καταλήγει συχνά να ενσωματώνεται στην ευρωπαϊκή και την ελληνική ή κυπριακή νομοθεσία και να αποκτά ευρύτερο κύρος. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ωστόσο, η παρέμβαση του Έλληνα νομοθέτη είχε ως αποτέλεσμα ο όρος να εκτραπεί της πορείας του προς τον ελληνόφωνο πολίτη. Πρόκειται για απλό ατύχημα, μια και στη συνέχεια ο όρος τυποποιήθηκε από την ΟΤΟ και χρησιμοποιείται ευρέως στα ενωσιακά και εθνικά κείμενα, όπως το κυπριακό και το ελληνικό σχέδιο για την ενέργεια και το κλίμα για τη δεκαετία 2021–2030.

Κατάληξη της συζήτησης: Υιοθετήθηκε ο όρος *ενεργειακή φτώχεια*, παρά το γεγονός ότι η οδηγία 2012/27 χρησιμοποιούσε τον όρο *ενεργειακή ένδεια*, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί διτυπία, καθώς στην ενοποιημένη έκδοση της οδηγίας που εκδόθηκε το 2021 ο αρχικός όρος παρέμεινε αναγκαστικά όπως είχε αποδοθεί στο αρχικό κείμενο. Βάσει των ενωσιακών κανόνων, για την τροποποίηση νομοθετικού κειμένου που έχει ήδη εκδοθεί απαιτείται η έκδοση διορθωτικής νομικής πράξης, διαδικασία εξαιρετικά επαχθής και χρονοβόρα, που συστηματικά απορρίπτεται όταν αφορά γλωσσικό και όχι νομικό ζήτημα.

Προστιθέμενη αξία της συζήτησης: Η συζήτηση επέτρεψε την προσαρμογή της ενωσιακής νομοθεσίας στη σύγχρονη ελληνική και κυπριακή πραγματικότητα. Οι τρεις όροι που χρησιμοποιούνται – *πενία*, *ένδεια*, *φτώχεια* – μπορούν να θεωρηθούν κατά βάση συνώνυμοι, και επομένως ορθοί για τη συγκεκριμένη χρήση, η συζήτηση, όμως, προσέφερε τη δυνατότητα επιλογής ενός από αυτούς, του πλέον διαδεδομένου. Αν η συζήτηση είχε γίνει έγκαιρα, όταν πρωτοεμφάνιστηκε ο όρος σε κοινοτικό κείμενο, και είχε ληφθεί απόφαση και εφαρμοστεί συστηματικά, η διτυπία θα είχε αποφευχθεί, όμως τα πάντα ρει και με την πάροδο του χρόνου και τις άοκνες προσπάθειες των ενασχολούμενων με τις ορολογικές μνήμες και τις βάσεις όρων, η διτυπία σταδιακά θα περιοριστεί και ενδεχομένως θα εκλείψει.

Συμπέρασμα (και ηθικό δίδαγμα): Η αξία του ΕΔΟ είναι μεγαλύτερη όταν η συζήτηση γίνεται **έγκαιρα**.

1.4 Θεματική Ομάδα ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ: Δελτίο T-2016-031 – infomobility

Αριθμός σχολιαστών/σχολίων στο ΕΔΟ: 8 (4 από ΕΕ+4 από Ελλάδα/Κύπρο) / 18 σχόλια.

Αιτιολόγηση του ορολογικού αιτήματος: καινοφανής όρος.

Πορεία της συζήτησης: Η συζήτηση ήταν πολύ ζωντανή και εμπειριστατωμένη με διατύπωση 18 σχολίων μέσα από τα οποία διερευνήθηκαν όλες οι δυνατότητες απόδοσης ενός καινοφανούς όρου με ανταλλαγή επιχειρημάτων τόσο τεχνικού όσο και φιλολογικού/ορολογικού χαρακτήρα. Κατατέθηκαν στοιχεία από τεχνικά έγγραφα, αλλά και τον Τύπο, και συζητήθηκαν αρχές και μέθοδοι οροδοσίας.

Κατάληξη της συζήτησης: Προτάθηκε ομάδα παρεμφερών όρων που αποτελούν μεταφραστικά δάνεια (calque) από τα αγγλικά. Η τελική επιλογή ενός από αυτούς (*πληροφοριοκινητικότητα*) έγινε από τον ασκούμενο μεταφραστή, αλλά ήταν σε συμμόρφωση με τα συμπεράσματα της συζήτησης.

Προστιθέμενη αξία της συζήτησης: Εμπλουτίστηκε η γνώση τόσο γύρω από την έννοια του όρου από τεχνική άποψη όσο και γενικότερα γύρω από τις μεθόδους οροδοσίας. Η συζήτηση παραμένει ανοιχτή καθώς ο όρος δεν έχει παγιωθεί και έχουν εμφανιστεί αποδόσεις όπως *πληροφόρηση μετακινουμένων* και *ενημερωμένη κινητικότητα* που χρήζουν διερεύνησης.

Συμπέρασμα: Το ΕΔΟ **συνδράμει τον μεταφραστή στην απόδοση καινοφανών όρων.**

1.5 Θεματική Ομάδα ΔΙΚΑΙΟ: Δελτίο L-2015-004 – hotspot

Αριθμός σχολιαστών/σχολίων στο ΕΔΟ: 14 (8 από ΕΕ+6 από Ελλάδα/Κύπρο)/28 σχόλια.

Αιτιολόγηση του ορολογικού αιτήματος: Η ορολογική απόκλιση μεταξύ Αθηνών/Λευκωσίας και Βρυξελλών στην απόδοση του όρου.

Πορεία της συζήτησης: Το δελτίο δημιουργήθηκε στις 8 Οκτωβρίου 2015, εν μέσω προσφυγικής κρίσης και πρώτων μέτρων αντιμετώπισής της. Υποβλήθηκε από Έλληνα συνάδελφο της Γενικής Διεύθυνσης HOME, αρμόδιας για θέματα Μετανάστευσης και πολύ δραστήριας εκείνη την εποχή. Η συζήτηση ξεκίνησε δυναμικά και συνεχίστηκε με αμείωτο ενδιαφέρον επί δύο και πλέον μήνες, ενώ αναζωπυρώθηκε στα τέλη Μαΐου του επόμενου έτους όταν εκδόθηκε σχετικό ελληνικό νομοθέτημα. Η ιδιομορφία του δελτίου, που εξηγεί και τον αριθμό των 28 σχολίων, είναι ότι η ίδια η έννοια του αγγλικού όρου εξελισσόταν εκείνη την εποχή, με αποτέλεσμα σήμερα να υπάρχουν δύο εμπειριστατωμένα δελτία IATE για τον ίδιο πρωτότυπο όρο. Στην ελληνική έκδοσή τους, τα δελτία της IATE αποδίδουν την αρχική σημασία του ως «κομβικό σημείο υποδοχής» και τη μετεξέλιξή της ως «Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης». Η αρχική έννοια αφορούσε τα γεωγραφικά σημεία στα οποία το μεταναστευτικό πρόβλημα ήταν δυσανάλογα μεγάλο και ήταν απαραίτητη η συνεργασία μεταξύ του κράτους μέλους υποδοχής, της Επιτροπής, των αρμόδιων οργανισμών της Ένωσης και των συμμετεχόντων κρατών μελών για τη διαχείρισή του. Η έννοια

μετεξελίχθηκε και άρχισε να καλύπτει τις οργανωμένες δομές υποδοχής. Η διαφοροποίηση αυτή δεν προκύπτει ρητά από το δελτίο του ΕΔΟ, αλλά διαφαίνεται από τη συζήτηση, καθώς και οι δύο έννοιες βρίσκονταν εν τω γεννάσθαι, με μικρή χρονική διαφορά μεταξύ τους.

Κατάληξη της συζήτησης: Η συζήτηση συνεχίστηκε επί μακρόν, εξελισσόμενη παράλληλα με την εξέλιξη της έννοιας του όρου. Δεν πρόσφερε έτοιμες λύσεις, αλλά ήταν πηγή συνεχούς ενημέρωσης για ένα θέμα της «καυτής» επικαιρότητας.

Προστιθέμενη αξία της συζήτησης: Τροφοδότησε τις αποφάσεις της ΟΤΟ που και αυτές προσπαθούσαν, στο μέτρο του δυνατού, να συμβαδίσουν με την εξέλιξη της επικαιρότητας και τις νομοθετικές ρυθμίσεις που ψηφίζονταν και ανέτρεπαν το ορολογικό τοπίο. Ο ρόλος του ΕΔΟ ως πηγής συνεχούς ενημέρωσης πρέπει και μπορεί να εδραιωθεί και να ενισχυθεί.

Συμπέρασμα: Το ΕΔΟ ενημερώνει τον μεταφραστή σε πραγματικό ορολογικό χρόνο.

2 Δεύτερο στάδιο: ΟΤΟ – Τυποποίηση όρων

Η διαδικασία τυποποίησης όρων στην Ομάδα Τυποποίησης Ορολογίας (ΟΤΟ) αποτελεί παράλληλη διαδικασία συζήτησης όρων και εντελώς ανεξάρτητη από το ΕΔΟ. Ενώ το ΕΔΟ αφορά συζητήσεις για καινοφανείς όρους και δυσεπίλυτα ορολογικά προβλήματα, η ΟΤΟ είναι όργανο ορολογικού συντονισμού των γλωσσικών υπηρεσιών όλων των Ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων. Σε αυτή συμμετέχουν ελληνόφωνοι αντιπρόσωποι τριών γλωσσικών και γλωσσονομικών υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (μετάφραση, διερμηνεία, νομική υπηρεσία), δύο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (μετάφραση, νομική υπηρεσία), τριών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (μετάφραση, διερμηνεία, νομική υπηρεσία), του Κέντρου Μετάφρασης, της Υπηρεσίας Επισήμων Εκδόσεων καθώς και ένας εκπρόσωπος από τη μεταφραστική υπηρεσία καθενός από τα ακόλουθα όργανα: Δικαστήριο, Ελεγκτικό Συνέδριο, Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή/Επιτροπή των Περιφερειών, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

Ο συντονισμός όλων των οργάνων και ο συγκερασμός των απόψεων και των πρακτικών τους απαιτούν υπομονή, επιμονή και στοχοπροσήλωση, αρετές τις οποίες επιδεικνύουν τα μέλη της ΟΤΟ σταθερά από το 2003. Τελικός στόχος είναι η διαμόρφωση ενιαίας και δόκιμης ενωσιακής ελληνόγλωσσης ορολογίας ώστε να διευκολύνεται η καθημερινότητα των μεταφραστών και να παρέχεται ασφάλεια δικαίου στους Ευρωπαίους πολίτες.

Λόγω της διαφορετικής στόχευσης των δύο ορολογικών εργαλείων (**επίλυση ορολογικών προβλημάτων** σε συνεργασία με μη ενωσιακούς γνώστες του αντικειμένου όσον αφορά το ΕΔΟ, **συντονισμός** μεταξύ των ενωσιακών μεταφραστών όσον αφορά την ΟΤΟ) είναι λίγοι

οι όροι του ΕΔΟ που καταλήγουν στην ΟΤΟ. Όταν αυτό συμβαίνει, σκοπός της συζήτησης στην ΟΤΟ είναι να δοθεί στον όρο που έχει προκύψει από το ΕΔΟ μεγαλύτερη βαρύτητα και να εξασφαλιστεί η ενημέρωση όλων των οργάνων και η ενιαία χρήση του όρου. Αποτελεί διακριτική ευχέρεια της ΟΤΟ είτε να τυποποιήσει τον όρο που προέκυψε από το ΕΔΟ είτε να επιλέξει κάποιον άλλο που θα κριθεί πλέον δόκιμος ή, ακόμη, να κρίνει τον όρο του ΕΔΟ αποδεκτό, αλλά να μην τον τυποποιήσει, οπότε ο όρος καταχωρίζεται στην ΙΑΤΕ με βαθμό αξιοπιστίας 3, χαμηλότερο από τον ανώτερο βαθμό 4 των όρων που έχουν τυποποιηθεί.

Στα εξεταζόμενα παραδείγματα όρων, η ΟΤΟ υιοθέτησε τους όρους του ΕΔΟ, εκτός από τον τελευταίο ο οποίος, για τους λόγους που εξηγούνται στη συνέχεια, συζητήθηκε πριν υπάρξει συμφωνία στο ΕΔΟ και επανεξετάστηκε στην επόμενη συνεδρίαση (συζητήθηκε στην 53^η συνεδρίαση της 27.10.2015 και επανεξετάστηκε στην 54^η συνεδρίαση της 3.3.2016).

Αρ. δελτίου 2017-004-57 – **alcohol**: ΕΓΚΡΙΘΗΚΕ ως **αλκοολούχο αναψυκτικό**.

Η ΟΤΟ υιοθέτησε την πρόταση του ΕΔΟ.

Αρ. δελτίου 2016-005-54 – **abusive squeeze**: ΕΓΚΡΙΘΗΚΕ ως **καταχρηστική πίεση**.

Η ΟΤΟ υιοθέτησε την πρόταση του ΕΔΟ.

Αρ. δελτίου 2019-058-60 – **Energy Poverty Observatory**: ΕΓΚΡΙΘΗΚΕ ως **Παρατηρητήριο Ενεργειακής Φτώχειας** με βάση την πρόταση του ΕΔΟ.

Αρ. δελτίου 2021-027 – **energy poverty**: ΥΠΟ ΕΠΙΚΥΡΩΣΗ ως **ενεργειακή φτώχεια**.

Η ΟΤΟ υιοθέτησε την πρόταση του ΕΔΟ.

Αρ. δελτίου: 2016-021-55 – **infomobility**: ΕΓΚΡΙΘΗΚΕ ως **πληροφοριοκινητικότητα**.

Η ΟΤΟ υιοθέτησε την πρόταση του ΕΔΟ.

Αρ. δελτίου 2015-061-53 – **hotspot**: ΕΓΚΡΙΘΗΚΕ ως **κομβικό σημείο υποδοχής**.

Αρ. δελτίου 2015-061-54 – **hotspot**: ΕΓΚΡΙΘΗΚΕ ως **Κέντρο Πρώτης Υποδοχής (ΚΕΠΥ)**.

Αιτιολόγηση της επανεξέτασης:

Τόσο η πρώτη όσο και η δεύτερη συνεδρίαση της ΟΤΟ έγιναν πριν την έκδοση του Νόμου 4375/2016 για την οργάνωση και λειτουργία της Υπηρεσίας Ασύλου. Η πρώτη απόφαση (**κομβικό σημείο υποδοχής**) αποτύπωσε την αρχική έννοια του όρου ως «θερμού» γεωγραφικού σημείου στο οποίο απαιτείται η συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων, ενώ η δεύτερη αποτύπωσε την έννοια που απέδωσε ο όρος **στην πορεία**, ως 'οργανωμένης δομής υποδοχής νεοαφιχθέντων απόμων' (**Κέντρο Πρώτης Υποδοχής**). Μετά την έκδοση του νόμου 4375/2016 που ονοματοδότησε τα Κέντρα αυτά, απλώς

ενημερώθηκαν τα δελτία του ΕΔΟ και της ΟΤΟ με τη βοήθεια των ορολογικών ομάδων των μονάδων της ΓΔΜ χωρίς περαιτέρω συζήτηση, μια και δεν υπήρχε ιδιαίτερη σκοπιμότητα. Η δυνατότητα συμπλήρωσης/επανεξέτασης των δελτίων παραμένει, αναλόγως των αναγκών.

3 Τρίτο στάδιο: Καταχώριση των όρων στην ΙΑΤΕ

Το καταληκτικό στάδιο της διαδικασίας ορολογικής αρωγής είναι η καταχώριση των όρων στη διοργανική ορολογική βάση δεδομένων ΙΑΤΕ. Για την καταχώρισή τους οι όροι πρέπει να διαθέτουν αξιόπιστη πηγή. Στο δελτίο της ΙΑΤΕ, στη σημείωση, καταχωρίζεται η πληροφορία ότι ο όρος έχει συζητηθεί στο ΕΔΟ ή στην ΟΤΟ.

alcorop: δελτίο ΙΑΤΕ [901790](#) (11 γλωσσικές εκδόσεις)

abusive squeeze: δελτίο ΙΑΤΕ [928317](#) (24 γλωσσικές εκδόσεις)

energy poverty: δελτίο ΙΑΤΕ [3572854](#) (24 γλωσσικές εκδόσεις)

infomobility: δελτίο ΙΑΤΕ [3569113](#) (17 γλωσσικές εκδόσεις)

hotspot: δελτίο ΙΑΤΕ [3566745](#) + [3566411](#) (αμφότερα 24 γλωσσικές εκδόσεις)

Στο δελτίο της ΙΑΤΕ επίσης καταχωρίζονται πολλές σημαντικές πληροφορίες για τον όρο. Για να είναι ουσιαστικά επωφελής, η χρήση της ΙΑΤΕ πρέπει να περιλαμβάνει ανάγνωση του δελτίου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το δελτίο για τον όρο *hotspot*. Αν περιοριστεί κανείς στην αναζήτηση του όρου και μόνο, λαμβάνει στον ίδιο τομέα, της μετανάστευσης, δύο όρους: *κομβικό σημείο υποδοχής* και *Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης*. Το λογικό συμπέρασμα είναι ότι οι δύο όροι είναι συνώνυμοι ή, τουλάχιστον, συναφείς. Αν όμως συμβουλευτεί το πλήρες δελτίο τότε στη σημείωση θα βρει την ακόλουθη παρατήρηση:

Όρος: **κομβικό σημείο υποδοχής**

Σημείωση: Να μην συγχέεται με την έννοια *Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης* που αφορά τα κέντρα πρώτης υποδοχής για νεοαφιχθέντες μετανάστες και μετανάστριες τα οποία ιδρύθηκαν με τον νόμο 4375/2016.

Πηγή της σημείωσης: COM-EL

Είναι δηλαδή σαφές ότι πρόκειται για δύο διαφορετικές έννοιες που δεν πρέπει να συγχέονται. Το πλήρες δελτίο προσφέρει πολλές τέτοιες πληροφορίες, απαύγασμα της ενδελεχούς ορολογικής διερεύνησης που έχει προηγηθεί της σύνταξης του δελτίου, με αξιοποίηση πολλών και ποικίλων μέσων, δύο από τα οποία είναι το ΕΔΟ και η ΟΤΟ.

Φυσικά το στοιχείο αυτό ισχύει μόνο για τα προσφάτως ελεγμένα δελτία. Τα παλιά δελτία που προήλθαν από την αρχική ενσωμάτωση των επιμέρους ορολογικών βάσεων των θεσμικών οργάνων στην ΙΑΤΕ και περιείχαν μόνον σκόρπιους όρους, ενίοτε αμφίβολης και συχνά όχι επαρκώς ελεγμένης προέλευσης, δεν προσφέρουν καμία αξιοπιστία, *ασχέτως του*

βαθμού αξιοπιστίας που αναφέρουν. Αυτός είναι ένας πολύ σοβαρός λόγος για να συμβουλευτεί ο χρήστης της IATE το πλήρες δελτίο. Με ένα απλό κλικ πάνω στο EL, ή όποια άλλη γλώσσα τον ενδιαφέρει, μπορεί να ανοίξει το πλήρες δελτίο και να επωφεληθεί του θησαυρού γνώσεων των νέων εμπειριστατωμένων δελτίων σε ευρύ φάσμα όρων.

4 Η πορεία προς την ενωσιακή και εθνική νομοθεσία

Τελικός αποδέκτης των ορολογικών προσπαθειών μας είναι ο/η ελληνόφωνος/-η Ευρωπαίος/-α πολίτης που προσλαμβάνει τους όρους αυτούς μέσω των νομοθετικών και/ή, εμμέσως, μέσω των δημοσιογραφικών και τεχνικών κειμένων. Η συχνότητα με την οποία εμφανίζονται οι όροι εξαρτάται, βέβαια, από τη συχνότητα χρήσης του πρωτότυπου όρου, αλλά και από την ευθυκρισία αυτών που υιοθετούν τον ελληνικό ισοδύναμο όρο. Στη συνέχεια, παρατίθενται μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα συγκειμένου στα οποία χρησιμοποιούνται οι όροι που συζητήθηκαν στο ΕΔΟ και τυποποιήθηκαν στην ΟΤΟ. Όταν οι όροι δεν είναι καινοφανείς, οι πηγές μπορεί να είναι προγενέστερες των συζητήσεων, αποδεικνύοντας ότι οι όροι αυτοί έχουν όχι μόνον μέλλον αλλά και παρελθόν. Όταν είναι καινοφανείς και διαπιστώνεται ότι η ελληνική απόδοση που υιοθετήθηκε δεν έχει μέλλον, πρέπει να επανεξετάζονται.

- **αλκοολούχο αναψυκτικό**

Αναφορά αριθ. 1811/2014, του Ronald Moger, βρετανικής ιθαγένειας, σχετικά με τη χρήση του όρου «μηλίτης» στη σήμανση αλκοολούχων ποτών

ΓΡΑΠΤΗ ΕΡΩΤΗΣΗ P-3532/96 – υποβολή: Ulf Holm (V) προς την Επιτροπή

- **καταχρηστική πίεση**

2003/707/EK: Απόφαση της Επιτροπής, της 21ης Μαΐου 2003, σχετικά με διαδικασία δυνάμει του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ (Υπόθεση C-1/37.451, Deutsche Telekom AG)

- **ενεργειακή φτώχεια**

Εθνικό Σχέδιο της Κύπρου για την Ενέργεια και το Κλίμα 2021–2030

Εθνικό Σχέδιο της Ελλάδας για την Ενέργεια και το Κλίμα 2021–2030

- **πληροφοριοκινητικότητα** (εμφανίζει ελάχιστες αναφορές, χρήζει επανεξέτασης)

Εσωτερικό έγγραφο – Ανοιχτή δημόσια διαβούλευση για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης στη συνδεδεμένη και αυτοματοποιημένη κινητικότητα (ΣΑΚ)

- **κομβικό σημείο υποδοχής:**

Απάντηση Αβραμόπουλου στις προτάσεις Δημοσχάκη για το προσφυγικό, envrosnline.gr 13/11/2015

5 Επίλογος

Στόχος είναι η ενημέρωση όλων για το έργο του Ελληνικού Δικτύου Ορολογίας και τη συμβολή του στη βελτίωση της ενωσιακής και της ελληνικής και κυπριακής νομοθεσίας. Κάθε συζήτηση περιλαμβάνει ανταλλαγή απόψεων. Αυτό όμως που ξεχωρίζει το ΕΔΟ είναι το εύρος των πληροφοριών που κατατίθενται, το πάθος των συμμετεχόντων για την ορολογία και το φιλικό πνεύμα κατά την ανταλλαγή απόψεων. Καθένας βάζει το λιθαράκι του και όλοι μαζί χτίζουμε το σπίτι μας, την Ευρώπη της συνεργασίας και της αλληλοκατανόησης. Τους Λαιστρυγόνες, τους Κύκλωπες και τον θυμωμένο Ποσειδώνα τους συναντάμε καθημερινά, αλλά τους ξεπερνάμε όλοι μαζί.

Θα ήταν επομένως σκόπιμο οι ενδιαφερόμενοι για την ορολογία στην ελληνική γλώσσα:

- Να εγγραφούν στο ΕΔΟ και τις βικιομάδες του. Η διαδικασία είναι απλή και φιλική.
- Να παρακολουθούν τις συζητήσεις και να διατυπώνουν γνώμη στα πεδία ενδιαφέροντός τους. Ακόμη και μια μικρή συμβολή μπορεί να έχει πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα.
- Να υποβάλλουν ερωτήματα για καινοφανείς ή προβληματικούς όρους. Κάθε ορολογικό πρόβλημα που τίθεται έγκαιρα σημαίνει αποφυγή μελλοντικών προβλημάτων και συγχύσεων. «Κάλλιον το προλαμβάνειν ή το θεραπεύειν».

Πηγές

Βικιομάδες ΕΔΟ
Βικιομάδες ΟΤΟ
Πρακτικά συνεδριάσεων ΟΤΟ
Ορολογική βάση ΙΑΤΕ.

Χρυσούλα Δουδουλακάκη

Μεταφράστρια/ Συντονίστρια της επιχειρησιακής ομάδας ορολογίας της μονάδας EL-1 των Βρυξελλών
Τμήμα Ελληνικής Γλώσσας – Γενική Διεύθυνση Μετάφρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
Ηλ.-ταχ.: Chryssoula.Doudoulakaki@ec.europa.eu

Κλειώ Μπενέκου

Ορολόγος/Συντονίστρια του Ελληνικού Δικτύου Ορολογίας (ΕΔΟ)
Τμήμα Ελληνικής Γλώσσας – Γενική Διεύθυνση Μετάφρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
Ηλ.-ταχ.: Evriklia.Benekou@ec.europa.eu